

УКРАЇНА
ВИЩА РАДА ПРАВОСУДДЯ
ЧЛЕН ДРУГОЇ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПАЛАТИ
АРТЕМЕНКО ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ
УХВАЛА

02 жовтня 2021

Київ

534/0/18-21

Член Другої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя Артеменко Ігор Анатолійович, здійснивши попередню перевірку дисциплінарної скарги Таран Віти Миколаївни стосовно судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко Марини Олександрівни,

встановив:

до Вищої ради правосуддя 21 грудня 2020 року за вхідним № Т-259/1/7-20 надійшла дисциплінарна скарга Таран В.М. від 16 грудня 2020 року на дії судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. під час розгляду справи № 554/423/16-ц за позовом до про стягнення боргу та за позовом третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, – до про стягнення заборгованості за договором позики.

Таран В.М. зазначає, що вказана справа знаходилась в провадженні судді Материнко М.О. з 28 січня 2020 року, неодноразово відкладалась, хоча вона зверталась до суду із заявою про розгляд справи без її участі за наявними у справі матеріалами. Суддя Материнко М.О. жодного разу не визнала явку сторін обов'язковою.

Скаржниця вказує, що 9 листопада 2020 року направила на адресу суду інформаційний запит з проханням до судді пояснити чому розгляд справи триває понад розумні строки. Після того їй з Єдиного державного реєстру судових рішень стало відомо, що 10 грудня 2020 року суддя Материнко М.О. прийняла ухвалу про самовідвід, та вказує, що ніхто із сторін не заявляв судді відвід. На думку автора скарги, такий самовідвід суддів є необґрунтованим.

Також суддя Материнко М.О., розглядаючи справу протягом тривалого часу (майже одинадцять місяців) не прийняла рішення по суті, чим, на думку скаржниці, обмежила доступ до правосуддя.

З огляду на викладене автор скарги просить притягнути суддю Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. до дисциплінарної відповідальності.

Відповідно до протоколу автоматизованого розподілу справи між членами Вищої ради правосуддя від 21 грудня 2020 року вищевказану дисциплінарну скаргу передано мені для здійснення попередньої перевірки.

Повноваження, організація і порядок діяльності Вищої ради правосуддя визначаються Конституцією України, законами України «Про Вищу раду правосуддя» та «Про судоустрій і статус суддів».

Частиною першою статті 42 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» визначено, що дисциплінарне провадження розпочинається за скаргою щодо дисциплінарного проступку судді (дисциплінарна скарга), поданою відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», або за ініціативою Дисциплінарної палати у випадках, визначених цим Законом.

Згідно з пунктами 1, 2 частини першої статті 43 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» член Дисциплінарної палати, визначений для попередньої перевірки відповідної дисциплінарної скарги (доповідач), вивчає дисциплінарну скаргу і перевіряє її відповідність вимогам закону; за наявності підстав, визначених пунктами 1-5 частини першої статті 44 цього Закону, – повертає дисциплінарну скаргу скаргнику.

За результатами вивчення та попередньої перевірки дисциплінарної скарги Таран В.М. встановлено таке.

В провадженні судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. перебувала справа № 554/423/16-ц за позовом до _____ про стягнення боргу та за позовом третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, – _____ до _____ про стягнення заборгованості за договором позики, яка була передана судді 28 січня 2020 року на підставі протоколу повторного автоматизованого розподілу судової справи між суддями, здійсненого на підставі розпорядження керівника апарату суду № 170 від 28 січня 2020 року у зв'язку з відводом головуючого судді Савченко Л.І.

Ухвалою судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. від 28 січня 2020 справу прийнято справу до свого провадження, відкрито загальне позовне провадження та призначено підготовче судове засідання на 24 березня 2020 року з викликом всіх учасників справи.

24 березня 2020 року підготовче засідання було відкладено за заявою відповідача _____ про відкладення розгляду справи, інші учасники справи у засідання не з'явились, про причини неявки суд не повідомляли. Розгляд справи відкладено на 15 квітня 2020 року.

В призначений день підготовче засідання відкладено за клопотаннями третьої особи _____ та відповідача _____ про відкладення розгляду справи, інші учасники справи у засідання не з'явились, про причини неявки суд не повідомляли. Розгляд справи відкладено на 27 травня 2020 року.

27 травня 2020 року підготовче засідання відкладено за заявою представника відповідача про відкладення розгляду справи, інші учасники справи у засідання не з'явились, про причини неявки суд не повідомляли. Розгляд справи відкладено на 16 липня 2020 року.

16 липня 2020 року підготовче засідання відкладено за заявою відповідача про відкладення розгляду справи, інші учасники справи у засідання не з'явились, про причини неявки суд не повідомляли. Розгляд справи відкладено на 10 вересня 2020 року.

4 вересня 2020 року на електронну адресу суду від третьої особи у справі – надійшла заява про розгляд справи за її відсутності.

10 вересня 2020 року справу було знято з розгляду у зв'язку із перебуванням судді Материнко М.О. у відпустці. Розгляд справи відкладено на 28 жовтня 2020 року.

В призначений день підготовче засідання відкладено за неявкою всіх учасників справи, які були належним чином та завчасно повідомлені судом про дату, час і місце розгляду справи, без повідомлення про причини неявки. Розгляд справи відкладено на 8 грудня 2020 року.

8 грудня 2020 року підготовче засідання відкладено за неявкою всіх учасників справи, які належним чином та завчасно повідомлені судом про дату, час і місце розгляду справи, без повідомлення про причини неявки.

10 грудня 2020 року головою суддею Материнко М.О. заявлено самовідвід на підставі пункту 5 частини першої статті 36 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) за наявності обставин, які викликають сумнів у неупередженості судді.

Ухвалою судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. від 10 грудня 2020 року заяву про самовідвід задоволено, справу передано до канцелярії суду для визначення головуєчого судді у справі, у порядку, встановленому частиною третьою статті 14 ЦПК України.

Процесуальний порядок заявлення самовідводу суддею регламентований статтею 39 ЦПК України.

Частиною першою вказаної статті на суддю покладено обов'язок за наявності підстав, зазначених у статтях 36, 37 і 38 цього Кодексу, заявити самовідвід.

Пунктом 5 частини першої статті 36 ЦПК України визначено імперативну норму, що суддя не може розглядати справу і підлягає відводу (самовідводу), якщо є інші обставини, що викликають сумнів в неупередженості або об'єктивності судді.

За вимогами частини третьої статті 39 ЦПК України самовідвід може бути заявлений не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового, засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження. Після спливу вказаного строку заявляти самовідвід дозволяється лише у виняткових випадках, коли про підставу самовідводу заявнику не могло бути відомо до спливу вказаного строку, але не пізніше двох днів із дня, коли заявник дізнався про таку підставу.

Відповідно до частини першої статті 40 ЦПК України питання про самовідвід судді може бути вирішено як до, так і після відкриття провадження у справі. Питання про відвід судді вирішує суд, який розглядає справу.

В ході проведення попередньої перевірки судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. було запропоновано надати письмові пояснення щодо відомостей, викладених у дисциплінарній скарзі Таран В.М.

У своїх письмових поясненнях суддя Материнко М.О. зазначила що заявлення самовідводу у цивільній справі було зумовлено наступними обставинами. Заяву про самовідвід обґрунтовано з огляду на заявлену 13 листопада 2020 року недовіру судді з причини довготривалого

розгляду справи, а також намірами звернутися з цього приводу до Вищої ради правосуддя зі скаргою на її дії.

Матеріалами справи підтверджується, що 28 січня 2020 року відкрито загальне позовне провадження з викликом всіх учасників справи.

Відповідно до частини першої статті 128 ЦПК України суд викликає учасників справи у судове засідання або для участі у вчиненні процесуальної дії, якщо визнає їх явку обов'язковою.

Жодного разу учасники справи, явка яких визнана судом обов'язковою, до суду не з'являлись, жодних заяв по суті справи, відповідно до статті 174 ЦПК України, учасники справи не надавали.

Відповідач у своїх заявах про відкладення розгляду справи наполягав на його обов'язковій участі та прохав суд відкласти розгляд справи у зв'язку із введеними карантинними заходами.

Третя особа – у своїй заяві від 30 березня 2020 року клопотала перед судом про відкладення розгляду справи до закінчення карантинних заходів.

Позивач жодного разу до суду не з'явилась, про причини неявки суд не повідомляла.

Суддя вказала, що з 12 березня 2020 року на всій території України було введено карантин з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19.

Також суддя просила врахувати, що 2 квітня 2020 року набрав чинності Закон України від 30 березня 2020 року № 540-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)», яким, зокрема, внесено зміни в ЦПК України, а саме розділ XII «Прикінцеві положення» доповнено пунктом 3 наступного змісту: «Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтями 49, 83, 84, 170, 178, 179, 180, 181, 185, 210, 222, 253, 275, 284, 325, 354, 357, 360, 371, 390, 393, 395, 398, 407, 424 цього Кодексу, а також інші процесуальні строки щодо зміни предмета або підстави позову, збільшення або зменшення розміру позовних вимог, подання доказів, витребування доказів, забезпечення доказів, а також строки звернення до суду, подання відзиву та відповіді на відзив, заперечення, пояснень третьої особи щодо позову або відзиву, залишення позовної заяви без руху, подання заяви про перегляд заочного рішення, повернення позовної заяви, пред'явлення зустрічного позову, заяви про скасування судового наказу, розгляду справи, апеляційного оскарження, розгляду апеляційної скарги, касаційного оскарження, розгляду касаційної скарги, подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами продовжуються на строк дії такого карантину».

Суддя зазначила, що як вбачається з матеріалів справи, учасники справи подавали до суду заяви про відкладення судового засідання за обставинами, які суд визнавав поважними.

Судові засідання у справі відкладались з нетривалим проміжком у часі з урахуванням навантаження, перебування судді у відпустках та навчанні з підготовки суддів.

Національне законодавство встановлює таку підставу для самовідводу, як наявність обставин, що викликають сумнів в неупередженості.

Суддя Материнко М.О. вказала, що самовідвід нею у справі заявлено до початку підготовчого засідання на підставі пункту 5 частини першої статті 36 ЦПК України за наявності обставин, які викликають сумнів у неупередженості судді.

Відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру.

Будь-який суддя, у відношенні якого існує легітимний привід боятися відсутності безсторонності, має вийти зі справи» (рішення у справі «Мікаллеф проти Мальти», «Денисов проти України»), Слово «боятися» підкреслює допустиму ірраціональність сумніву. Обставини *prima facie* вбачаються інтуїтивно, вони не передбачають раціонального аналізу. Вони можуть бути, при раціональному аналізі, визнані помилковими. Ця раціональна відсутність підстав боятися не заважає насправді боятися. Сумніви можуть бути фактично необґрунтованими; достатньо того, що у розумної людини, на її перший погляд, вони викликають побоювання упередженості суду.

У рішенні «Булут проти Австралії», «Салов проти України» зазначено, що необхідно враховувати не тільки особисту переконаність і поведінку, конкретного судді в даному випадку – суб'єктивний підхід – але також те, чи він надав достатні гарантії для виключення будь-яких легітимних сумнівів в цьому відношенні

Сумніви можуть бути «будь-якими». Це відповідає на питання, чи потрібний для відводу судді сумнів «поза розумним сумнівом» чи 50/50. За практикою Європейського суду з прав людини достатньо мінімального будь-якого сумніву. Це є вимогою бездоганності у статті 3 Кодексу суддівської етики.

Безсторонність судді презюмується, проте, у випадку побоювання учасника справи щодо упередженості, саме суддя несе тягар доказування своєї безсторонності.

На це, суд повинен надати гарантії власної неупередженості поза розумним сумнівом. За відсутності таких гарантій, переконливих для сторонньої, раціональної людини, суддя має вийти зі справи.

Відтак, незважаючи на відсутність будь-яких обставин, які б свідчили про пряму чи побічну заінтересованість судді при розгляді вказаної справи у результаті розгляду даної справи, суд виходив у першу чергу із суб'єктивних переконань учасника справи в упередженості судді, та з метою уникнення будь-яких сумнівів у його безсторонності, задовольнив заявлений самовідвід.

Статтею 129 Конституції України визначено, що основними засадами судочинства є, зокрема, розумні строки розгляду справи судом.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Відповідно до пункту 1 частини сьомої статті 56 Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» суддя зобов'язаний справедливо, безсторонньо та своєчасно розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону із дотриманням засад і правил судочинства.

Статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Пунктом 1.5 Європейської хартії про закон «Про статус суддів» (Лісабон, 10 липня 1998 року) встановлено, що суддя зобов'язаний підтримувати високий рівень компетентності, необхідний для вирішення справ у кожному конкретному випадку, оскільки від рішення судді залежать гарантії та права особи.

Об'єктивність судді є необхідною умовою для належного виконання ним своїх обов'язків. Вона проявляється не тільки у змісті винесеного рішення, а й у всіх процесуальних діях, що супроводжують його прийняття (пункти 1.2, 2.1 Бангалорських принципів поведінки суддів від 19 травня 2006 року, схвалених Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року № 2006/23).

Відповідно до частин першої, другої статті 210 ЦПК України суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістьдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження – не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті (провадження у справі суддею Материнко М.О. було відкрито 28 січня 2020 року).

Поняття розумного строку є оціночним. У кожному разі розумним слід вважати строк, необхідний суду для правильного вирішення справи у передбаченій законом процесуальній формі.

Важливим елементом для встановлення відомостей про ознаки дисциплінарного проступку є очевидна безпідставність недотримання строків розгляду справи. Сам лише факт недотримання строку, встановленого законом для розгляду справи, не може автоматично вказувати на наявність підстави для дисциплінарної відповідальності судді.

З урахуванням практики Європейського суду з прав людини розумність тривалості провадження повинна бути оцінена в світлі обставин справи та з огляду на такі критерії: правову та фактичну складність справи; поведінку заявника, а також інших осіб, які беруть участь у справі, інших учасників процесу; поведінку органів державної влади (насамперед суду); характер

процесу та його значення для заявника (справи «Федіна проти України» від 2 вересня 2010 року, «Смірнова проти України» від 8 листопада 2005 року, «Матіка проти Румунії» від 2 листопада 2006 року, «Літоселітіс проти Греції» від 5 лютого 2004 року).

У Висновку № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності, зазначено, що судді повинні мати високий рівень професійної свідомості та виконувати свої обов'язки ретельно з метою дотримання вимог щодо прийняття рішень у розумний строк.

Також у вказаному Висновку зазначено, що для того, щоб виправдати дисциплінарне провадження, порушення має бути серйозним та кричущим.

У пункті 5 Резолюції Європейської асоціації суддів стосовно ситуації в Україні в сфері дисциплінарної відповідальності суддів (Тронхейм, 27 вересня 2007 року) вказано, що відповідна дисциплінарна справа щодо судді може бути відкрита тільки у випадках, коли мала місце негідна звання судді поведінка і її наслідки є такими серйозними і жахливими, що потребують накладання дисциплінарних стягнень.

З огляду на викладене встановлено, що суддею Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. дійсно під час розгляду справи № 554/423/16-ц не було дотримано визначеного статтею 210 ЦПК України строку розгляду справи, однак таке порушення зумовлене об'єктивними причинами та не є наслідком безпідставного затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду справи протягом строку, встановленого законом.

Доводи автора скарги стосовно того, що суддею обмежено у доступі до правосуддя не можуть бути взяті до уваги, оскільки наразі справа № 554/423/16-ц перебуває в провадженні судді Октябрського районного суду міста Полтави Гольник Л.В. і ухвалою судді від 11 грудня 2020 року у справі відкрито загальне позовне провадження та призначено підготовче судове засідання на 17 лютого 2021 року.

Встановлені обставини не дають підстав для висновку про наявність умислу або недбалості чи неналежного ставлення судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. до службових обов'язків, вони не можуть свідчити про порушення правил щодо самовідводу, а також про безпідставне затягування та невжиття суддею заходів щодо розгляду справи протягом строку встановленого законом, вони фактично зводяться до незгоди із процесуальними діями судді, а тому такі дії судді не можна кваліфікувати як дисциплінарний проступок, передбачений підпунктом «д» пункту 1, пунктом 2 частини першої статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Відповідно до положень частини другої статті 107 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» дисциплінарна скарга подається у письмовій формі та повинна містити, зокрема, конкретні відомості про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного проступку, який відповідно до частини першої статті 106 цього Закону може бути підставою для дисциплінарної відповідальності судді, посилення на фактичні дані (свідчення, докази), що підтверджують зазначені скаргником відомості.

Попередньою перевіркою встановлено, що дисциплінарна скарга Таран В.М. не містить конкретних відомостей про наявність у поведінці судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко М.О. ознак дисциплінарного проступку, який відповідно до частини першої статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» може бути підставою для дисциплінарної відповідальності судді, а також не містить фактичних даних, а саме доказів безпідставного затягування вказаною суддею розгляду справи № 554/423/16-ц.

Відповідно до частини шостої статті 107 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII дисциплінарну справу щодо судді не може бути порушено за скаргою, що не містить відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку судді.

Згідно з пунктами 2, 3 частини першої статті 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» дисциплінарна скарга залишається без розгляду та повертається скаржнику, якщо вона не містить відомостей про ознаки дисциплінарного проступку судді, посилання на фактичні дані (свідчення, докази) щодо дисциплінарного проступку судді.

Пунктом 12.4 Регламенту Вищої ради правосуддя передбачено, що скарга залишається без розгляду та повертається з підстав, передбачених статтею 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», з урахуванням положень статті 107 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

З огляду на викладене дисциплінарну скаргу Таран В.М. слід залишити без розгляду та повернути скаржнику.

Відповідно до положень пункту 12.2 Регламенту Вищої ради правосуддя з підстав, передбачених пунктами 1-5 частини першої статті 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», член Дисциплінарної палати – доповідач постановляє ухвалу про залишення скарги без розгляду, копія якої разом із скаргою направляється скаржнику.

Керуючись статтями 43, 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», пунктом 12.2 Регламенту Вищої ради правосуддя, член Другої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя,

ухвалив:

дисциплінарну скаргу Таран Віти Миколаївни стосовно судді Октябрського районного суду міста Полтави Материнко Марини Олександрівни залишити без розгляду та повернути скаржнику.

Ухвала оскарженню не підлягає.

**Член Другої Дисциплінарної
палати Вищої ради правосуддя**

І.А. Артеменко